

**MTA Law Working Papers
2014/39**

**Sarkalatos átalakulások
A bíróságokra vonatkozó
szabályozás átalakulása 2010-2014**

Darák Péter

Magyar Tudományos Akadémia / Hungarian Academy of Sciences

Budapest

ISSN 2064-4515

<http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>

Dr. Darák Péter

Sarkalatos Átalakulások - A bíróságokra vonatkozó szabályozás átalakulása 2010-2014 *

Amikor az igazságszolgáltatásról beszélünk, egy valamitől nem lehet elvonatkoztatni: a helyzetértékelés kódjától. 2014-et írunk, a változtatásokat 2011-ben fogadták el és 2012. január 1-jétől hatályosak. A kérdés ezért az, hogy a változások mennyiben tölthetők meg tartalommal. A 2011-es reformmal kapcsolatos kritikai megszólalásokat, így pl. a Velencei Bizottság kritikáját és az azt követő jogalkotási korrekciót nem kívánom végigkísérni, ezekről már sok helyen esett szó. Számos megoldás elvonta az erőforrást a szakmai továbbfejlődéstől. A kritikai észrevételeket követő korrekciók után úgy tűnik, hogy nem alakult ki koherens kritikája az új rendszernek.

Ezért inkább arról szeretnék beszélni, hogy a 2011-es reform óta melyek az új kihívások. Ide tartozik az önkormányzati normakontroll, a joggyakorlat-elemzés és az elvi közzétételi tanácsok megszervezése. Szakáganként egy-egy szakmai testület dönt arról, hogy a Kúria évi 7 ezer határozata közül melyek hordoznak elvi tartalmat, iránymutató megoldást. Az egyéni kúriai bírói statisztikában az elvi jelentőségű ügyek elintézéséért „duplapont” jár, de ez azzal a kötelezettséggel is jár, hogy a határozat meghozatala után, még ugyanazon a napon el kell készíteni egy rövid összefoglalót az ügyről a sajtó számára.

A tartalmi kérdésekre rátérve: az ítélkezés szakmai irányításának jelenleg négy sarokpontja van, amelyből kettő nemzetközi bírói fórum. Az Alkotmánybíróság, az Európai Unió Bírósága és az Emberi Jogok Európai Bírósága egyenrangú partnerei a Kúriának. Ennek kapcsán felmerül a kérdés, hogy létezik-e alapjogi bírászkodás Magyarországon. A válasz az, hogy igen – erre példaként szolgál számos kúriai döntés is, amelyekről a közelmúltban jelent meg egy összeállítás az Acta Humana c. folyóirat első számában, amelyet a Kúria egyik munkatársa, dr. Berkes Bálint írt. E döntések is azt mutatják, hogy a strasbourgi bíróság alapjogi szemlélete jelen van a magyar bíróságokon. A szakmai irányításról szólva kiemelendő, hogy a Kúria és az ítélőtáblák természetes egységet kell, hogy alkossanak: szorosán együtt kell működniük az alsóbb fokú bíróságok orientálásában.

A szervezeti átalakulások után joggal merül fel a kérdés, hogy ma függetlenek-e a magyar bíróságok? Úgy gondolom, hogy e kérdés megválaszolásához meg kell nézni a bírói kar összetételét, az elmúlt évek vezetői megbízásait, vagyis azt, hogy kik ítélkeznek ma Magyarországon? Az összetételt tekintve pedig leszögezhető, hogy a magasabb bírói fórumokon 20-30 éves gyakorlattal rendelkező bírák járnak el.

A bírósági szervezetre vonatkozó sarkalatos átalakulások után két évvel úgy látom, hogy két témában mindenképpen szükség van változásra. Az egyik az, hogy a Kúria jogalkalmazási tapasztalatai nagyobb hangsúlyt kapjanak a jogalkotás folyamatában, ehhez a legfőbb bírói fórumnak nagyobb önállóságra van szüksége. A másik fontos kérdés a bírói kar nyitása a társhivatások felé, a szakmai kapcsolatok erősítése – e téren ugyanis még mindig érzékelhető egyfajta zártság.

* Elhangzott az MTA TK Jogtudományi Intézet, 2014. április 24-i beszélgetésén.

Jakab András kérdéseire reagálva:

1) A bírói nyugdíjkorhatár leszállításának narratívájával, az „öreg, baloldali” bírák eltávolításának szándékáról van-e valamilyen tényleges tapasztalata, illetőleg volt-e erre jogi lehetőség?

Nyugat-Európában erősebb politikai befolyásra láthatunk példákat, számos magasabb bírósági vezetőt a parlament választ, emiatt pl. Németországban számos vezetői poszt hosszú időn át betöltetlen marad. A garanciák szempontjából Magyarország nem áll rosszul.

2) A valódi alkotmányjogi panasz az alapjogok tekintetében alárendeli a bírói hatalmi ágat az Alkotmánybíróságnak. Németországban a bíróságok úgy igyekeznek presztízsüket megvédeni, hogy rendszeresen uniós jogi rendelkezésekre hivatkoznak. Van-e jele annak, hogy a magyar bíráskodás is ilyen irányba megy?

Az Alkotmánybírósággal fennálló szakmai kapcsolat az alkotmányjogi panasz kapcsán még elég friss, ugyanakkor komoly lehetőséget látok arra, hogy a szakmai szempontból ellentétes álláspontjainkat ütköztessük. Teljes alávetettségről mindazonáltal nem lehet beszélni, ugyanis az alkotmányjogi panasz orvoslásának eljárási eszközéről, azaz a konkrét bíróság eljárás lezárásának mikéntjéről a Kúria dönt.

3) A kollégiumi véleményeket korábban Vékás Lajos professzor erős kritikával illette: nincs jogi kötőereje, mégis jelent van és általában igen részletes „tanulmányok” formájában jelenik meg. Hogyan vélekedik erről?

A kollégiumi vélemény valóban nem jogállam-konform, ugyanakkor fontos hozadéka lehet egy-egy kérdéskör komplex módon való megközelítése. A közelmúltban a Kúria Büntető Kollégiuma járt el jogegységi tanácsként, s mivel a határozathozatalhoz szükséges kétharmados többség hiányában jogegységi határozatot nem hozhatott, a tárgyalta kérdésben végül kollégiumi véleményt alkotott.

4) Stimmel-e az, hogy különösen lassúak a magyar bíróságok?

A második világháborút követő negyven évben meglehetősen leértékelődött a bírói munka, ebből következően a közvélemény sok esetben nincs tekintettel a tevékenység bonyolultságára. Az eljárások átlagos időtartama tekintetében az európai középmezőnyben foglalunk helyet, elhúzódnak azonban a széles publicitást kiváltó ügyek. Éppen ezért a bírói identitást a nagy figyelemmel kísért ügyekben is meg kell erősíteni.

5) Az OBH elnökének hatáskörével kapcsolatos kérdés: hogyan tud most ügyeket „áthelyezni”? Mi a helyzet a kinevezési jogkörrel, konkrétan a pályázók rangsorától való eltéréssel?

A jelenleg hatályos jogszabályok alapján az OBH elnöke semmilyen módon nem rendelheti el az áthelyezést: azt, hogy az ügy tárgyalására a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság helyett egy másik bíróságot jelöljön ki. A pályázatok elbírálásakor a rangsortól csak az Országos Bírói Tanács egyetértésével térhet el.

A törvényes bíróhoz való jog érvényesülése körében rendkívüli jelentősége van az automatikus szignálásnak. A legtöbb bíróságon ez működik, a bírósági vezetők ennek

megfelelően semmilyen módon nem tudnak „válogatni.” Ezen a téren mindenképp átlátható rendnek kell lennie, a Kúrián ez adott.

© Dr. Darák Péter, MTA TK

MTA Law Working Papers

Kiadó: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont

Székhely: 1014 Budapest, Országház utca 30.

Felelős kiadó: Körösnéyi András főigazgató

Szerkesztő: Szalai Ákos

Honlap: <http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>

Email: szalai.akos@tk.mta.hu

ISSN 2064-4515